

P

Papers
de
treball

Sèrie: sector exterior

El sector turístic a l'economia catalana: repercussions
macroeconòmiques i indicadors d'oferta i demanda

Albert Saló

El Departament d'Economia i Finances no comparteix necessàriament les opinions expressades pels autors en aquests treballs.

El sector turístic a l'economia catalana: repercussions macroeconòmiques i indicadors d'oferta i demanda

Albert Saló¹

DG Anàlisi i Política Econòmica

Universitat de Girona

1. Introducció

En el present treball es vol donar un pas endavant en l'estudi del turisme a Catalunya des d'un punt de vista econòmic. La seva importància econòmica –actualment representa al voltant del 10% del PIB i de l'ocupació– és un dels principals arguments a l'hora de dedicar recursos a l'estudi d'aquest fenomen que s'ha anat desenvolupant de manera creixent durant la segona meitat del segle XX i fins avui. El turisme és una activitat creadora de riquesa dins d'un sector serveis que ha anat a l'alça en els darrers temps respecte l'agricultura i la indústria. El seu estudi es considera necessari per identificar possibles problemes i/o potencialitats que genera aquest sector econòmic i, com a conseqüència d'aquesta anàlisi, la possible aplicació de polítiques econòmiques adequades per millorar-lo.

Les peculiars característiques geogràfiques que té Catalunya la fan una destinació atractiva per la seva combinació de turisme de sol i platja, turisme de muntanya i turisme rural a l'interior. Actualment han proliferat altres atractius turístics com el gastronòmic, el cultural i l'esportiu, entre d'altres. Per tot aquest ventall de possibilitats, Catalunya s'ha convertit en una de les comunitats més especialitzades a nivell turístic a l'Estat espanyol i genera tota una sèrie d'impactes positius i negatius per a l'economia. Aquests impactes cal analitzar-los per tal d'aprofitar al màxim l'atractiu turístic de la zona des del punt de vista econòmic.

L'objectiu general del treball és analitzar descriptivament la situació actual del sector turístic de Catalunya a través de diferents indicadors i aportar una primera aproximació sobre la relació entre el turisme i els preus de l'economia catalana. Tota aquesta anàlisi permet identificar les potencialitats i mancances del sector.

L'estructura del treball és la següent. En l'apartat 2 s'analitza la importància del turisme sobre les principals variables macroeconòmiques (PIB, ocupació i

---

¹ Aquest estudi s'ha realitzat dins el primer Programa de Beques de Col·laboració concedides pel Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya pel període 2005-2007 (Ordre ECF/282/2005, Resolució de 24 d'octubre de 2005). L'autor agraeix la col·laboració d'Àlex Esteller (Universitat de Barcelona), Gemma Garcia (Subdirectora General d'Estudis de la DG d'Anàlisi i Política Econòmica), Maria Antònia Monés (Directora General de la DG d'Anàlisi i Política Econòmica) i a la resta de membres de la Subdirecció d'Estudis.

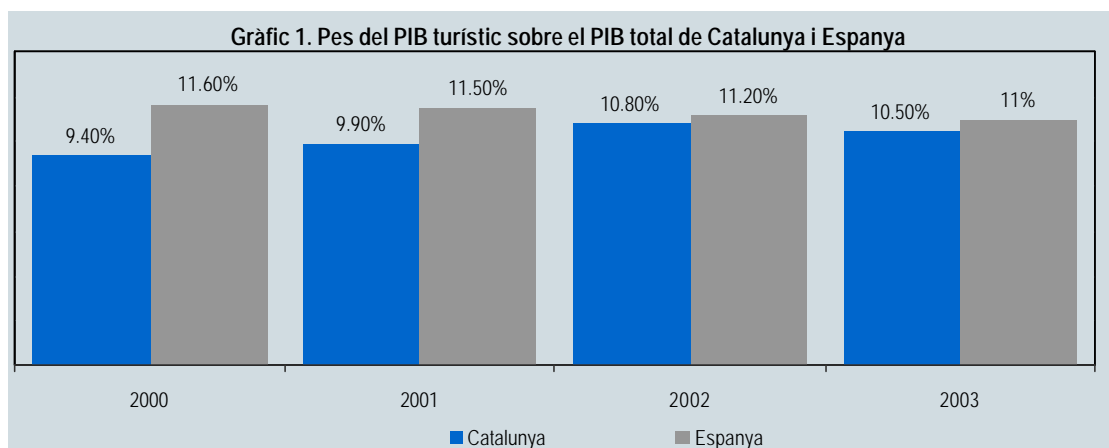
productivitat). Posteriorment, en l'apartat 3, es realitza una aproximació a la realitat del mercat turístic de Catalunya analitzant la demanda, l'oferta i l'estructura de despesa generada en aquest mercat. En l'apartat 4 s'estudien uns indicadors quantitatius i de despesa turística per comunitats autònomes per situar el turisme de Catalunya en el context estatal. A continuació, en l'apartat 5 es relaciona el turisme i els preus de manera descriptiva. A més, també s'introdueix el concepte d'índex de preus turístics a partir d'un deflactor de despesa turística obtingut amb dades provisionals del Compte Satèl·lit del Turisme de Catalunya. El paper finalitza amb un apartat de conclusions.

2. Efectes del turisme sobre l'economia catalana: anàlisi macroeconòmica

En termes macroeconòmics, determinar els efectes nets de l'activitat turística és un exercici complex per la dificultat a l'hora de quantificar els efectes indirectes i induïts del turisme. A nivell de Catalunya, les dades disponibles es troben a partir d'estudis realitzats per la Direcció General de Turisme, i actualment per l'Observatori de Turisme de Catalunya, juntament amb altres fonts de dades de l'INE. S'estudia l'efecte sobre el producte interior brut, sobre l'ocupació i sobre la productivitat.

Efectes sobre el producte interior brut

Les dades disponibles fan referència al període 2000-2003 i s'analitza el pes del turisme sobre l'economia catalana (tenint en compte l'efecte total).² En aquests anys, s'observa com el pes del turisme sobre el PIB de l'economia catalana se situa a l'entorn del 10% i a nivell d'Espanya a l'entorn de l'11%.

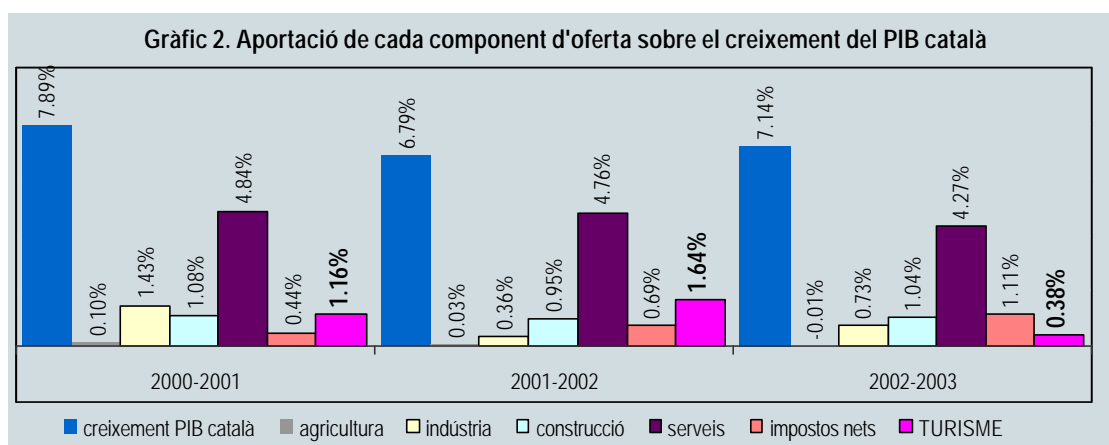

Font: Estudis de Turisme de Catalunya. Direcció General de Turisme (Generalitat de Catalunya); Cuenta Satélite del Turismo (INE).

² La metodologia dels Estudis de Turisme de Catalunya (Direcció General de Turisme) no concreta el càlcul efectuat.

La importància econòmica del turisme es pot mesurar a través de l'aportació del turisme en el creixement del PIB català i espanyol. Les dades següents mesuren la contribució dels sectors econòmics agregats des del punt de vista de la oferta del PIB (agricultura, indústria, serveis i impostos nets) així com l'efecte total específic del turisme (efecte transversal dins els sectors anteriors, especialment en els serveis). Com a exemple, pel 2002, el turisme de Catalunya pot arribar a contribuir en un 1,64% sobre el 6,79% del creixement total del PIB nominal, és a dir, aproximadament explica un 10% del seu creixement.

En el cas espanyol, pel mateix 2002, l'aportació del turisme és aproximadament d'un 0,46% del creixement total del PIB nominal espanyol (7,23%).³ Aquests resultats s'han de considerar aproximacions en el cas de Catalunya a l'espera d'obtenir les aportacions del nou Compte Satèl·lit amb dades per l'any 2001.

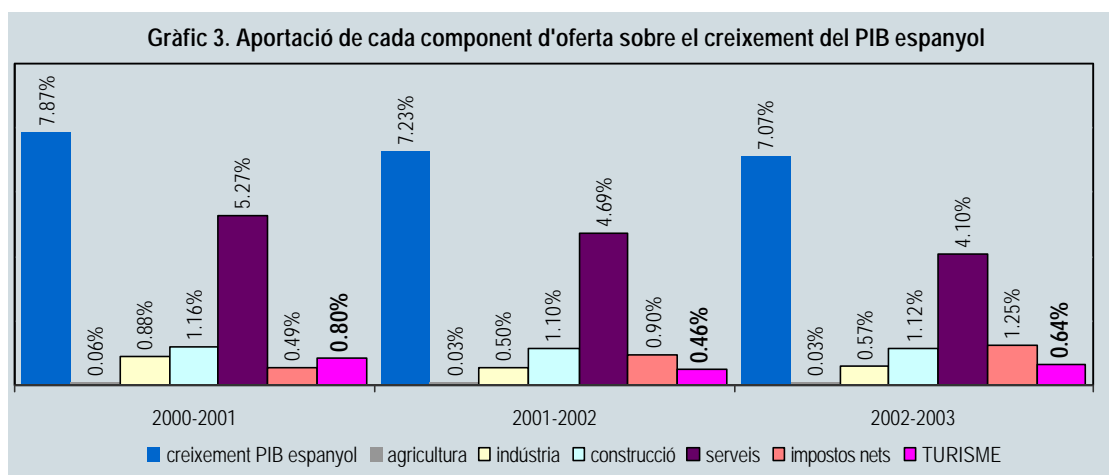

Font: Estudis de Turisme de Catalunya. Direcció General de Turisme (Generalitat de Catalunya).

L'aportació del turisme dins el creixement econòmic és comparable amb altres sectors com l'agricultura, la indústria i la construcció (amb valors al voltant de l'1%). Els serveis representen més del 50% del creixement del PIB nominal en ambdós casos, tant per Catalunya com per Espanya. Cal recordar que l'efecte del turisme és una estimació total on s'hi inclouen efectes directes, indirectes i induïts a causa de la interrelació amb tots els sectors de l'economia.

En l'àmbit regional, també s'ha volgut estudiar la importància del turisme sobre el PIB a través de la Comptabilitat Regional de l'Institut Nacional d'Estadística usant com a referència la branca d'activitat de l'hoteleria (l'activitat més directa).

³ L'oscil·lació de la demanda (per l'alta elasticitat-preu i elasticitat-renda) provoca alts i baixos en l'aportació a l'economia del país, com es demostra en el pes del turisme que en aquests anys pot passar a aportar l'1,64% (2002) sobre el PIB fins al 0,38% l'any següent (2003).

Font: Cuenta Satélite del Turismo i Contabilidad Regional (INE).

El pes d'aquest subsector sobre el PIB espanyol i català es manté en els últims anys a l'entorn del 6-7%, de manera semblant al que succeeix amb les altres comunitats turístiques peninsulars com Andalusia i la Comunitat Valenciana. Pel que fa als arxipèlags balear i canari, per les seves característiques específiques, el pes de l'hoteleria se situa a l'entorn del 23% i del 15%, respectivament.

Quadre 1. Pes del sector hoteleria sobre el PIB total per comunitats autònomes

	2000	2001	2002	2003	2004
Catalunya	6.66%	6.35%	6.62%	6.59%	6.60%
Andalusia	6.21%	6.35%	6.53%	6.53%	6.59%
Balears	24.30%	23.24%	22.05%	21.50%	21.69%
Canàries	15.67%	15.67%	15.79%	15.26%	15.24%
C. Valenciana	6.39%	6.23%	6.40%	6.36%	6.49%
Madrid	6.08%	5.96%	5.89%	5.92%	6.00%
Espanya	6.89%	6.77%	6.83%	6.78%	6.86%

Font: INE

Per tant, el pes de l'hoteleria sobre l'economia és important i similar en les comunitats turístiques peninsulars. La falta de dades no permet analitzar els efectes indirectes sobre altres branques econòmiques susceptibles d'estar relacionades amb el turisme. Tot i així, es pot concloure que el turisme és un dels motors de l'economia per Catalunya, tant per la seva aportació total en nivells (al voltant del 10% del PIB) com per aportacions més directes (el pes de l'hoteleria és del 6% sobre el PIB).

Efecte del turisme sobre l'ocupació

El turisme també genera efectes directes i indirectes en el nombre d'ocupats d'una economia, ja que pot generar llocs de treball, no només per la pròpia activitat turística sinó també per la interrelació existent entre les branques d'activitat. En el

sector turístic, l'estacionalitat és una de les principals característiques que defineixen el nivell d'ocupació del sector que afecta clarament les activitats típiques del turisme (hotels, restauració, agències de viatges, etc.) i també altres activitats indirectes. Les oscil·lacions en el mercat laboral que depenen del turisme poden ser importants dins un mateix any.

En els quadres següents s'observa l'evolució trimestral de l'ocupació en el sector de l'hoteleria (principal activitat econòmica turística) i del global de l'economia catalana. La variabilitat de l'ocupació a l'hoteleria és més alta que l'ocupació global de Catalunya.

Quadre 2. Nombre d'ocupats del sector hoteler a Catalunya

	2001	variació	2002	variació	2003	variació	2004	variació
gener-març	137.2		138.8		145.5		151.4	
abril-juny	145.4	6.0%	152.8	10.09%	170.7	17.3%	159.4	5.28%
juliol-setembre	159.8	9.9%	159.6	4.45%	184.7	8.2%	169.6	6.40%
octubre-desembre	147.2	-7.9%	142.8	-10.53%	165.1	-10.6%	155.4	-8.37%

Font: Idescat i Estudis de Turisme de Catalunya (Direcció General de Turisme)

Nota: milers de persones

Quadre 3. Nombre d'ocupats en l'economia catalana

	2001	variació	2002	variació	2003	variació	2004	variació
gener-març	2783.3		2784.6		2929.6		3048.9	
abril-juny	2840.3	2.0%	2856.5	2.58%	2974.8	1.5%	3106.5	1.89%
juliol-setembre	2857.4	0.6%	2904.6	1.68%	3050.2	2.5%	3140.3	1.09%
octubre-desembre	2822.4	-1.2%	2885.8	-0.65%	3061.1	0.4%	3130.1	-0.32%

Font: Idescat (milers de persones)

Nota: milers de persones

D'altra banda, per mesurar si l'efecte del turisme sobre l'ocupació és important en termes absoluts s'estudien les branques d'activitat directament relacionades amb el turisme. Amb l'aparició del Compte Satèl·lit del Turisme s'han classificat algunes activitats econòmiques com a característiques del turisme dins la Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques (CNAE-93):⁴ (55) Hoteleria, (60) Transport terrestre, (61) Transport marítim, (62) Transport aeri, (63) Activitats annexes als transports; activitats de les agències de viatges i (92) Activitats recreatives, culturals i esportives.

Segons aquest criteri, s'hi han agregat els ocupats de tots aquests sectors.⁵ Així, s'han buscat les dades de treballadors afiliats segons les branques d'activitat anteriors. El

⁴ Classificació segons OCDE que es va publicar a *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework* (2001).

⁵ Aquest càlcul sobreestima l'efecte real de l'ocupació turística respecte al total d'ocupació, però dona una idea de la importància d'aquest sector turístic en el mercat de treball de Catalunya. S'espera que l'efecte total sobre l'ocupació també quedi recollit en els resultats del Compte Satèl·lit del Turisme a Catalunya.

període escollit ha estat l'agost de 2005 (temporada alta turística) i s'ha comparat Catalunya amb Espanya.⁶

Quadre 4. Pes de les activitats turístiques sobre l'ocupació total: agost 2005

	Catalunya	Espanya
Hoteleria	6.6%	7.0%
Transport terrestre	3.5%	3.3%
Transport marítim	0.0%	0.1%
Transport aeri	0.1%	0.2%
Agències de viatges	1.4%	1.1%
Activitats recreatives	2.0%	1.7%
Pes turisme	13.5%	13.4%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'afiliats a la Seguretat Social.

El sector hotelier es desmarca com el subsector més important (la meitat del pes total hipotètic d'ocupació turística es troba en aquesta branca). El transport terrestre i les activitats recreatives són les dues activitats següents que tenen un major pes (2-3%) i, a més, aquest pes és major a Catalunya respecte Espanya. Amb aquest càlcul el pes del turisme sobre l'ocupació és superior al 10%.

Quadre 5. Pes de l'ocupació en hoteleria sobre el total d'ocupació per comunitats autònomes

	2000	2001	2002	2003	2004
Catalunya	6.02%	6.01%	6.36%	6.34%	6.50%
Andalusia	5.63%	5.69%	6.07%	6.23%	6.37%
Balears	21.43%	20.12%	19.25%	19.73%	19.66%
Canàries	13.59%	13.06%	13.14%	13.17%	13.27%
C. Valenciana	5.38%	5.48%	5.59%	5.55%	5.91%
Madrid	5.25%	5.34%	5.43%	5.38%	5.66%
Espanya	6.11%	6.07%	6.26%	6.31%	6.49%

Font: INE

Atenent a la rellevància del sector hoteleria, s'analitza el pes dels ocupats en aquest sector sobre el total de l'ocupació pel període 2000-2004 per diferents comunitats autònomes. Com abans, el pes més elevat s'enregistra a les Canàries i Balears, en tenir el turisme un major pes dins les seves respectives economies. Pel que fa a Catalunya, la seva ocupació es troba entre 0,2 i 0,5 punts percentuals per sobre d'Andalusia i de la Comunitat Valenciana, respectivament, i al voltant d'un punt percentual per sobre de Madrid. En els anys 2002 i 2003 el pes de l'ocupació en hoteleria de Catalunya supera la mitjana de l'Estat espanyol.

⁶ Classificació segons el criteri metodològic del Compte Satèl·lit del Turisme (vegeu Instituto de Estudios Turísticos, 1999). Dins el grup d'hoteleria s'inclouen hotels, càmpings, apartaments de lloguer turístic registrats i el sector de la restauració.

Productivitat en el sector turístic

L'estudi de la productivitat en qualsevol branca d'activitat de serveis té un difícil barem de mesura (a diferència d'altres sectors com l'agricultura o la indústria, on és més interpretable el valor dels outputs respecte al valor dels inputs). Tot i això, s'analitza la productivitat del sector turístic per saber si és un sector que genera un important valor afegit tot i el gran volum de treballadors que es troben en les activitats turístiques.

Partint d'aquesta base s'han extret dades de la Comptabilitat Regional de l'INE, per obtenir finalment l'índex Valor Afegit Brut per lloc de treball. S'estudia el sector hotelier per les comunitats autònomes i per Espanya en el període 2000-2004.

Quadre 6. Productivitat del sector hotelier: VAB per ocupat

	2000	2001	2002	2003	2004
Catalunya	42,619	42,828	44,292	45,977	46,572
Andalusia	37,237	39,372	40,242	41,007	42,180
Balears	43,309	46,195	48,082	47,234	49,344
Canàries	43,012	46,674	48,902	48,986	49,614
C.Valenciana	41,136	41,646	43,585	45,258	44,714
Madrid	47,816	48,174	48,776	51,251	50,960
Espanya	41,383	42,802	43,872	45,021	45,948

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE

Nota: milers d'euros

En aquest quadre es reflecteix com Catalunya se situa al davant de comunitats turístiques com Andalusia i la Comunitat Valenciana però per darrera els arxipèlags i la Comunitat de Madrid (que es caracteritza per un turisme més especialitzat en negocis). Tot i així, Catalunya se situa per sobre la mitjana espanyola en tots els anys estudiats. D'altra banda, el VAB per lloc de treball de l'economia catalana i espanyola pel 2004 ha estat de 41.237 i 39.105 milers d'euros respectivament. Per tant, segons aquest indicador, la productivitat del sector turístic se situaria per sobre la productivitat mitjana de les dues economies.

Per mesurar més correctament aquesta productivitat s'haurien d'estudiar dades sobre la qualitat de l'ocupació, la inversió en innovacions tecnològiques i en capital físic (mesurant-ne també la seva qualitat), que serien alguns dels arguments que podrien fer variar l'índex de productivitat analitzat.

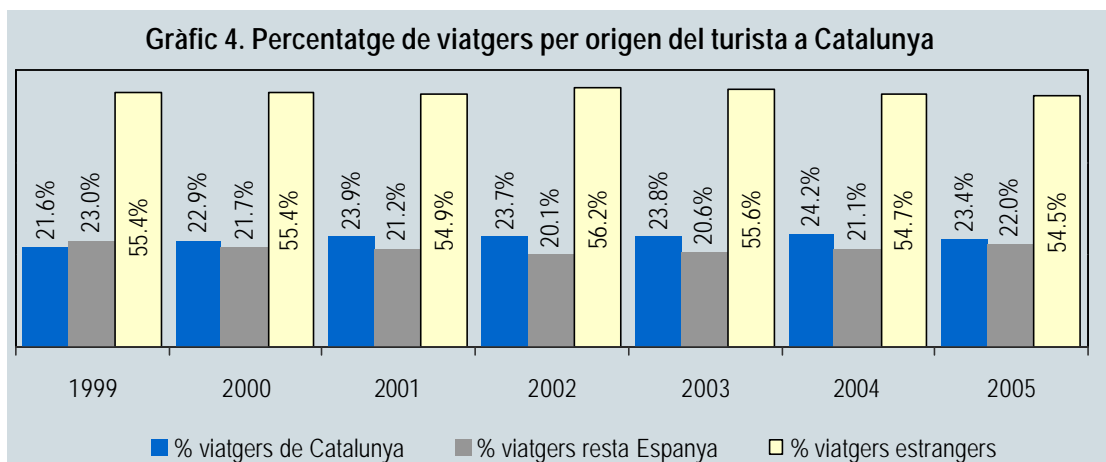
Les limitacions de les dades en aquest apartat 2 demostren la necessitat i importància d'obtenir estudis més complexos sobre impactes del turisme en les variables macroeconòmiques. En aquest sentit, l'elaboració del Compte Satèl·lit del Turisme a partir de la informació que es desprèn de les Taules Input-Output de Catalunya

(TIOC) per l'any 2001 ha de contribuir a un millor coneixement del sector i del seu impacte econòmic.⁷

3. Anàlisi del mercat turístic a Catalunya: una visió general

En aquest apartat es vol donar una visió del mercat del turisme a Catalunya. S'analitzen els principals components d'oferta, de demanda i el volum d'ingressos derivats d'aquest mercat que es reben a Catalunya tant a nivell de turisme estranger com de turisme de la resta d'Espanya i turisme català.

L'anàlisi de la demanda és crucial, ja que el sector turístic depèn d'una demanda que cal conèixer bé i que cal fidelitzar en tractar-se d'un mercat altament competitiu. El seu estudi ha de permetre conèixer el perfil actual del turista estranger que arriba a Catalunya així com els trets principals dels turistes espanyols i catalans. Les dades disponibles sobre la demanda turística a Catalunya mostren un clar predomini del turisme estranger respecte al nacional (més del 50% dels turistes que hi ha a Catalunya) entre els anys 1999 i 2005. La participació dels turistes procedents de la resta d'Espanya i dels turistes catalans oscil·la al voltant del 20%.

Font: elaboració pròpia a partir de la Encuesta de Ocupación Hotelera (INE).

⁷ En el Compte Satèl·lit també s'espera obtenir dades sobre l'impacte respecte a la recaptació impositiva. D'altra banda, hi ha dades sobre recaptació d'IVA respecte al consum de residents i consum de no residents que no s'han analitzat en aquest estudi.

Demanda turística estrangera

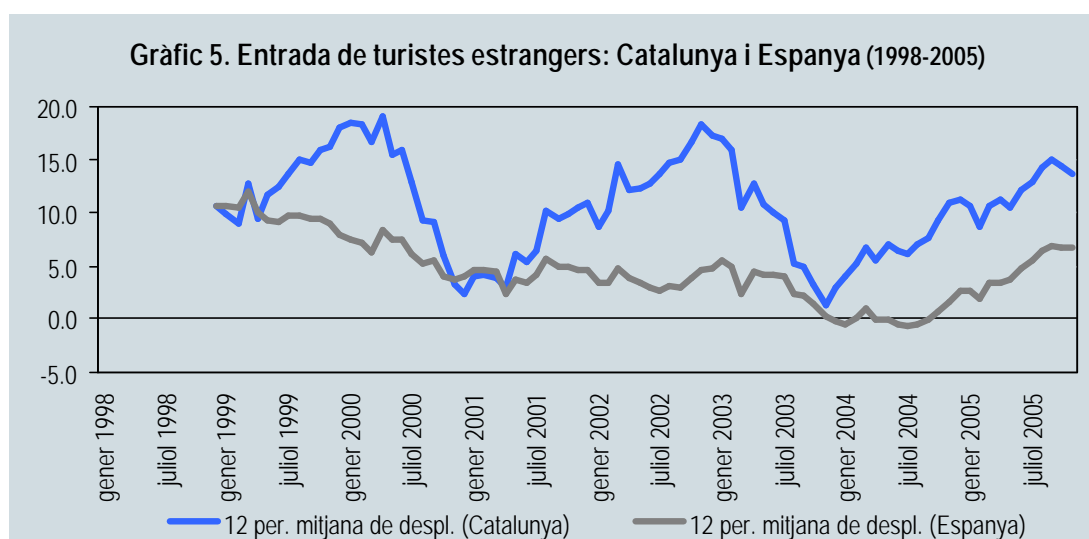
Pel que fa al turisme estranger (que representa més del 50% del total) es vol estudiar amb més detall quina és la seva composició segons l'origen del turista, la variació d'entrada de turistes per Catalunya i Espanya i la distribució percentual per comunitats autònomes. Així, segons l'origen dels turistes s'observa com més de la meitat és de procedència francesa. La resta de turisme prové bàsicament del Regne Unit, Alemanya, Bèlgica i Països Baixos. Cal destacar la disminució del turisme procedent d'altres països des d'un 20,37% (l'any 2000) fins al 14,79% de l'any 2004.

Quadre 7. Percentatge dels turistes estrangers a Catalunya

	2000	2001	2002	2003	2004
Alemanya	8.7%	7.5%	8.6%	7.1%	7.0%
Bèlgica i Països Baixos	6.6%	6.5%	7.7%	7.2%	6.8%
França	49.6%	47.8%	51.5%	54.2%	54.4%
Itàlia	4.2%	4.3%	4.8%	4.2%	4.7%
Regne Unit	6.7%	6.5%	7.6%	8.4%	8.9%
Països nòrdics	1.8%	2.4%	1.9%	2.0%	1.5%
Suïssa	2.0%	1.8%	2.4%	2.0%	1.9%
Altres països	20.4%	23.2%	15.5%	14.8%	14.8%
Total	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Font: Idescat

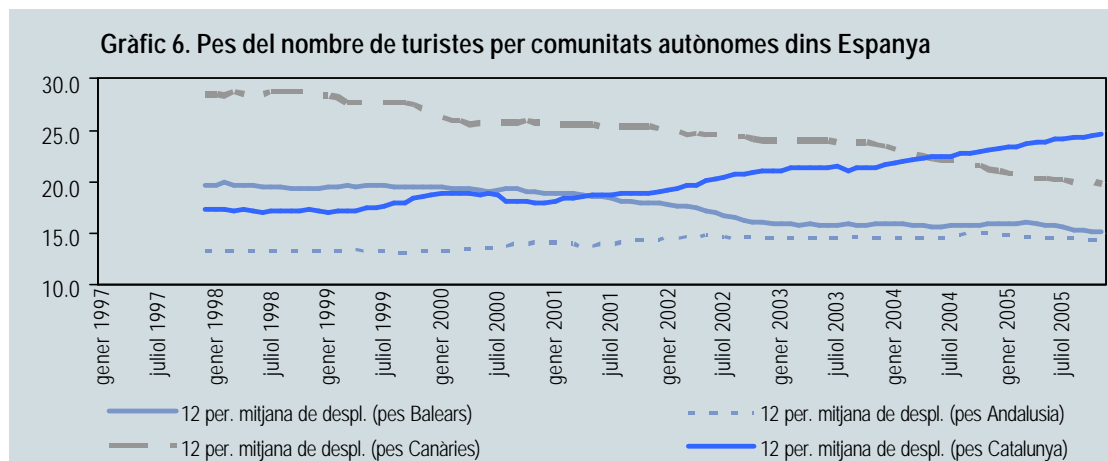
Pel que fa a l'evolució del nombre de turistes estrangers a Catalunya i a Espanya s'analitzen dades entre 1998 i 2005, a través de la tendència de la variació interanual (usant les dades de l'enquesta Frontur). A nivell mensual s'observen unes taxes sempre superiors en turistes estrangers a Catalunya respecte a la mitjana espanyola. Per l'any 2005, la tendència paral·lela entre el creixement de Catalunya i Espanya ha provocat que es mantingués un diferencial permanent a l'entorn d'un 5%.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de Frontur (Instituto de Estudios Turísticos).

Nota: mitjana mòbil de període 12; variacions interanuals.

Per comunitats autònomes es calcula el pes relatiu del nombre d'estrangers respecte al total d'Espanya (període 1998-2005). La tendència és creixent per Catalunya i supera en els darrers períodes a la resta de comunitats especialitzades en el sector turístic (Andalusia, Balears i Canàries). Actualment, Catalunya és la primera comunitat autònoma en nombre de turistes estrangers que entren a Espanya (al voltant del 25%). És destacable el descens en nombre de volum de turistes de Canàries (que liderava a nivell estatal aquesta classificació fins al 2004) que ha vist disminuir el volum de turistes del 28% (1998) fins al 20% actual (2005).

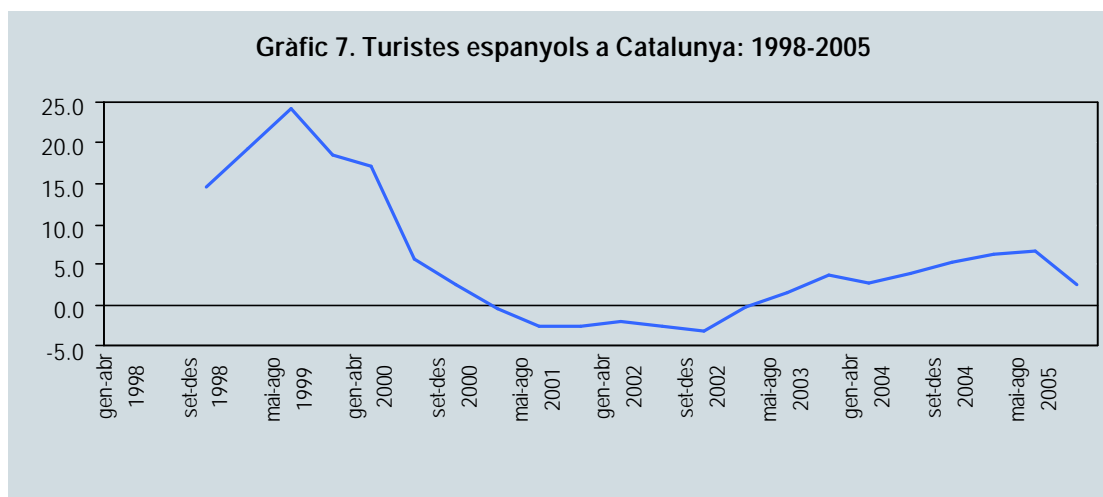
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de Frontur (IET).

Nota: mitjana mòbil de període 12.

Demanda turística nacional

En aquest punt es vol estudiar el turisme nacional, que representa el 40% del total de Catalunya (20% de turisme català i 20% de turisme de la resta de l'Estat). En primer lloc, s'analitza la variació interanual dels turistes espanyols i catalans a Catalunya. En segon lloc, s'analitza l'origen del turisme intern de cada comunitat autònoma a través de l'ocupació hotelera i finalment se centra l'anàlisi en un tret característic sobre el tipus d'allotjament que escull el turista català.

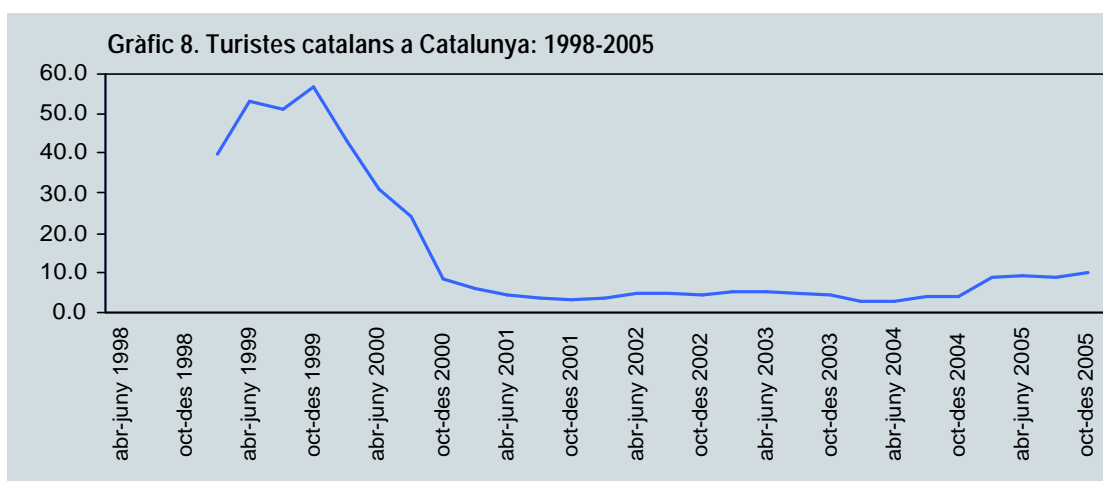
L'evolució dels turistes de la resta de l'Estat que arriben a Catalunya ha estat positiva durant el període 1998-2000 amb taxes superiors al 10% de creixement. A partir d'aquesta data hi ha una disminució d'arribades en els anys 2001 i 2002 coincidint amb un període de desacceleració econòmica a Espanya i un posterior creixement de visitants fins al 2005, tot i que sempre inferior al 10%.

Font: Direcció General de Turisme i Idescat.

Nota: mitjana mòbil de període 3 (dades quadrimestrals); variacions interanuals.

Pel que fa als turistes catalans també s'observa la mateixa tendència que amb els turistes espanyols. Tot i així, el creixement en el període 1998-2000 ha estat superior al 20% i en el període de desacceleració econòmica (2001-2002) el creixement dels turistes catalans continua essent positiu al voltant del 5%, tendència que augmenta lleugerament fins arribar al 10% de creixement l'any 2005.

Font: Direcció General de Turisme i Idescat; viatges dels catalans no a segona residència.

Nota: mitjana mòbil de període 4 (dades trimestrals); variacions interanuals.

L'anàlisi de l'origen del turista intern a Catalunya s'aproxima a través de l'Enquesta d'Ocupació Hotelera de l'INE, ja que no hi ha dades globals per fer aquesta anàlisi. Si s'analiza l'evolució d'aquesta demanda hotelera per comunitats autònomes s'observa que un 52,2% dels turistes que s'allotgen en hotels catalans són de Catalunya mateix. Si es compara amb la resta de comunitats autònomes turístiques, Catalunya és la comunitat amb major percentatge de turisme de la pròpia regió, seguida d'Andalusia amb un 44,25%. Cal destacar que Catalunya rep un 12,1% de turisme intern hotelier procedent de Madrid.

Quadre 8. Percentatge d'ocupació de la demanda hotelera entre Comunitats Autònomes (origen i destinació) (2004)

		Procedència						
		Andalusia	Balears	Canàries	Catalunya	C.Valenciana	Madrid	resta CCAA
Destinació	Andalusia	44.25	0.94	0.94	6.93	5.09	22.12	19.73
	Balears	10.27	10.05	1.10	25.00	12.47	20.95	20.16
	Canàries	6.35	0.66	16.94	6.96	2.27	54.51	12.31
	Catalunya	5.34	1.42	1.19	52.20	5.57	12.10	22.18
	Comunitat Valenciana	6.31	0.81	0.75	9.96	23.69	25.95	32.53
	Madrid	14.48	2.09	3.63	13.48	8.46	19.52	38.34

Font: Encuesta de Ocupación Hotelera (INE)

La darrera anàlisi se centra en el tipus d'allotjament que escull el turista català quan realitza les seves vacances. El quadre següent reflecteix que bona part del turista català s'allotja en segones residències (al voltant del 65%). Aquest fet és força rellevant ja que pot explicar bona part de l'alta presència d'habitatges secundaris a Catalunya.⁸

Quadre 9. Viatges dels catalans a Catalunya segons tipus d'allotjament (2000-2005)

	segona residència	percentatge	altres	percentatge	total
2000	36,307.30	63,95%	20,465.90	36,05%	56,773.84
2001	35,841.60	64,96%	19,333.50	35,04%	55,175.10
2002	35,638.30	65,90%	18,440.90	34,10%	54,079.20
2003	35,180.50	66,50%	17,725.70	33,50%	52,906.20
2004	34,504.20	65,34%	18,304.10	34,66%	52,808.30
2005	34,889.70	65,08%	18,722.50	34,92%	53,612.20

Font: Idescat

Oferta turística

L'altre component que forma part del mercat turístic és l'oferta. La seva diagnosi ens permetrà saber si l'oferta és àmplia i variada i s'ajusta a la demanda. L'objectiu no és conèixer en profunditat l'evolució d'aquesta sinó les seves peculiaritats i el seu pes específic dins del mercat turístic espanyol.

Aquesta oferta es pot desglossar entre oferta d'allotjament (que seria la principal) i oferta complementària (serveis culturals, recreatius, esportius, etc.). Dins de l'oferta d'allotjament, cal destacar que Catalunya es caracteritza per una important presència de segones residències.

⁸ Aquest fet s'analitza en el subapartat següent d'oferta i en l'apartat 4 d'indicadors turístics.

Quadre 10. Oferta d'allotjament a Catalunya. Establiments i places (2000)

	establiments	places	percentatge
Allotjaments hotelers	2,558	232,061	10,80%
Càmpings	369	255,287	11,90%
Residències-casa de pagès	650	5,604	0,30%
Habitatges d'ús turístic	387,108	1.664.564	77,10%

Font: Direcció General de Turisme. Servei d'Estudis

Segons un estudi realitzat l'any 2000 pel Servei d'Estudis de la Direcció General de Turisme, es va calcular que aproximadament el 77% de les places d'allotjament disponibles a Catalunya per aquell any eren habitatges d'ús turístic. L'oferta restant la completaven bàsicament hotels i càmpings. Aquesta dada pot resultar sorprenent pel poc coneixement que hi ha de l'oferta turística de segones residències, que té un mercat potencial realment molt gran.

Deixant de banda aquestes segones residències, les dades de l'INE permeten obtenir les places d'allotjament dels establiments hotelers, càmpings, allotjaments de turisme rural i apartaments turístics registrats legalment en el territori.

Quadre 11. Oferta d'allotjament a Catalunya i a Espanya (2004)

	Catalunya	Espanya	pes Catalunya / Espanya
establiments hotelers	2,367	15,665	15.11%
places	264,554	1,446,743	18.29%
càmpings	350	1,200	29.17%
places	342,190	772,170	44.32%
apartaments registrats	19,816	163,379	12.13%
places	92,035	581,979	15.81%
allotjaments turisme rural	1,084	8,665	12.51%
places	8,728	75,868	11.50%
total places turístiques	707,507	2,876,760	24.59%

Font: Encuesta de ocupación hotelera, campings, apartamentos y casas de turismo rural (INE)

La primera dada rellevant és que el 24,6% de les places totals d'oferta turística d'Espanya s'ubiquen a Catalunya. Aquest fet és clarament justificable donat el lideratge de Catalunya en demanda turística estrangera. Per tipus d'allotjament, el 18% de les places hoteleres estatals, el 44,3% dels càmpings i al voltant del 13% dels allotjaments rurals i apartaments turístics legalment registrats es troben a Catalunya.

Despeses dels turistes

Més enllà del nombre de turistes, és rellevant analitzar quina és la despesa que aquests efectuen en el territori i que, així, constitueix una font d'ingressos pel sistema econòmic. Pel que fa a la composició de la despesa que realitzen els turistes, un 80% prové del turisme estranger i el 20% restant del turisme nacional.

Dins el turisme estranger, Catalunya és la comunitat líder en despesa turística total (per l'any 2005) ja que al voltant del 20% de la despesa turística de l'Estat es genera en aquesta comunitat. D'aquesta manera, Catalunya es pot comparar amb comunitats com Balears i Canàries, dues zones clarament turístiques, amb una participació també al voltant del 20% nacional. Per tant, les tres comunitats sumen aproximadament el 60% de la despesa turística d'Espanya.

Quadre 12. Despesa total turistes estrangers per Comunitats Autònomes (2004-2005)

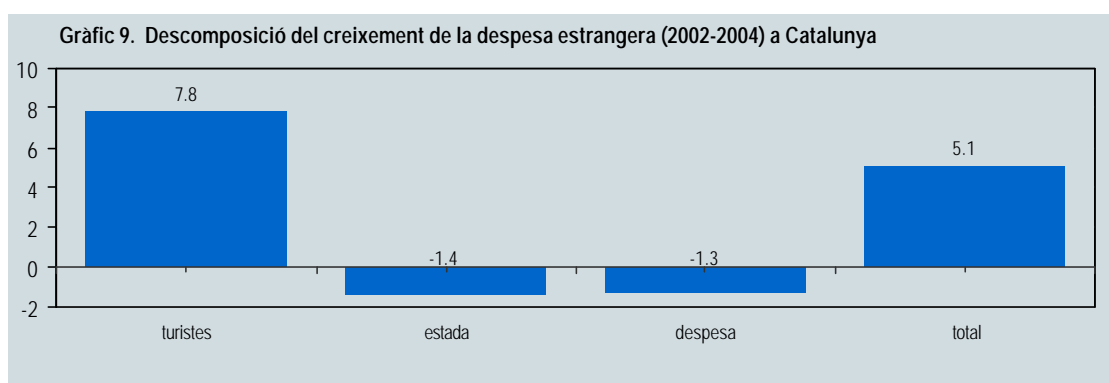
	2004	pes relatiu	2005	pes relatiu	creixement 04-05
Andalusia	6,351	15.31%	6,377	14.70%	0.41%
Balears	8,217	19.81%	8,395	19.35%	2.17%
Canàries	8,706	20.99%	8,845	20.38%	1.60%
Catalunya	8,259	19.91%	8,886	20.48%	7.58%
Comunitat Valenciana	3,595	8.67%	3,883	8.95%	8.01%
Comunitat de Madrid	3,028	7.30%	3,180	7.33%	5.01%
resta CCAA	3,320	8.00%	3,829	8.82%	15.31%
Espanya	41,477	100.00%	43,394	100.00%	4.62%

Font: Egatur (IET)

Nota: milions d'euros a preus constants; dades susceptibles d'actualització constant

És notable remarcar el creixement positiu de la despesa a totes les comunitats autònomes (2004-2005). El creixement de la despesa dels turistes a Catalunya ha estat d'un 7,58%, superior a la resta de comunitats turístiques i de la mitjana espanyola i partint, a més, d'un nivell inicial de despesa molt elevat (es passa de 8,26 a 8,89 milions d'euros).

D'altra banda, és interessant estudiar la composició d'aquest important creixement de la despesa turística a Catalunya. A continuació es desglossa el creixement la despesa total a partir del nombre de turistes, dels dies d'estada i de la despesa mitjana efectuada pel període 2002-2004.

Font: Índex UAB d'Activitat Turística a partir de les dades de la Direcció General de Turisme.⁹

Segons els resultats d'aquest estudi de la Universitat Autònoma de Barcelona, en els últims anys ha augmentat el nombre de turistes (7,8 %) mentre que l'estada mitjana

⁹ Vegeu Duro (2005).

(-1,4 %) i la despesa mitjana (-1,3 %) han disminuït. Així, doncs, el creixement de la despesa turística en termes reals (5,1%) s'explica més pel creixement del nombre de turistes que no pas per la despesa mitjana que generen.

Pel que fa al turisme nacional (20% de despesa restant generada), els turistes catalans per càpita gasten aproximadament la meitat que els turistes espanyols. Com a exemple, pel 2005 el turista espanyol es va gastar uns 322 euros per càpita respecte els 156 euros que es va gastar el turista català.

Quadre 13. Despesa de catalans i espanyols a Catalunya

	despesa catalans	despesa mitjana	despesa espanyols	despesa mitjana
2000	588,271.80	147.80	1,346,226.80	277.10
2001	568,987.80	144.20	1,356,774.00	285.50
2002	576,468.10	142.70	1,381,978.10	299.70
2003	570,948.50	139.60	1,484,960.20	310.60
2004	634,790.90	153.00	1,650,987.50	326.30
2005	706,018.30	156.20	1,683,767.00	322.50

Font: Idescat i elaboració pròpia

En resum, s'entreveu una dinàmica en els últims anys de major nombre de turistes estrangers, però de menors dies d'estada i que gasten cada vegada menys per càpita.¹⁰ Pel que fa al turisme nacional, el fet que el turista català gastí menys que l'espanyol pot ser degut a un major coneixement del mercat, menors necessitats de consum i pel tipus d'allotjament (el català més aviat s'allotja en segones residències on es presumeix, segons Egatur,¹¹ que gasta menys que el que s'allotja en hotel).

4. Indicadors turístics per Comunitats Autònomes: índexs quantitius i índexs de despesa (2004-2005)

La realitat històrica del turisme de Catalunya i del conjunt d'Espanya ha estat la presència d'un alt volum d'entrada de turistes estrangers a causa d'una alta competitivitat en preus a nivell mundial. En els darrers anys, el model turístic català (de la mateixa manera que en altres regions espanyoles i europees mediterrànies) intenta competir també a través d'una major qualitat dels serveis turístics acompanyat d'una imatge i d'uns trets diferencials d'oferta complementària davant la creixent competència a nivell de preus del turisme mundial.

D'acord amb les directrius del Pla Estratègic del sector turístic, l'Observatori de Turisme juntament amb altres institucions tenen la finalitat d'obtenir a mig termini "una oferta diferencial de qualitat, més competitiva i més adaptada a la demanda, que sigui sostenible i territorialment equilibrada [...]", segons la mesura 61 de l'Acord

¹⁰ Aquesta dinàmica també s'observa a nivell del conjunt d'Espanya amb un augment dels turistes però amb reducció de la despesa per càpita acompanyat d'una disminució dels dies d'estada.

¹¹ Informe Egatur 2004, Instituto de Estudios Turísticos (2005).

Estratègic per a la Internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana.

Les polítiques turístiques, des del punt de vista econòmic, social i mediambiental, necessiten d'indicadors quantitius i de despesa, per determinar amb exactitud el model de turisme que es vol aconseguir. Els indicadors següents permeten analitzar la intensitat i l'especialització del turisme de Catalunya i de la resta de comunitats autònomes, així com la seva posició relativa dins Espanya.

Per estudiar aquest grau d'especialització de les comunitats autònomes, s'usen les dades disponibles de les enquestes realitzades per l'Instituto de Estudios Turísticos de Egatur i Frontur (dades de turistes estrangers) i Familitur (dades de turistes nacionals). D'altra banda, també s'usen dades de cens d'habitatge i de cens de població i dades d'oferta turística (allotjaments turístics) que apareixen a l'Institut Nacional d'Estadística. La taula d'indicadors fa referència a l'any 2004 (i en algun cas també 2005). S'han distingit dos tipus d'indicadors: els de quantitat i els de despesa.

Dins els indicadors de quantitat, s'han creat els següents: *turistes estrangers per habitant censat*, *pes del turisme estranger sobre el total de turistes* i *el pes de l'habitatge secundari sobre el total d'habitatges*. Catalunya és la primera comunitat autònoma peninsular en densitat de turistes estrangers amb pràcticament dos turistes per habitant censat (1,83), molt per sobre dels 0,52 turistes per habitant censat que té l'Espanya peninsular. A més, el pes del turisme estranger sobre el total de turistes és del 61,31%, el doble del que rep l'Espanya peninsular (28,86%). També en aquest darrer índex lidera la classificació a nivell peninsular.

Quadre 14. Indicadors turístics quantitius per comunitats autònomes (2004)

	turistes estrangers habitant censat	rànquing	pes turisme estranger sobre total turistes	rànquing	pes habitatge secundari en el total d'habitatges	rànquing
Andalusia	1.03	3	0.54	2	0.15	8
Aragó	0.22	11	0.13	13	0.18	5
Astúries	0.16	14	0.13	14	0.11	11
Cantàbria	0.53	5	0.41	4	0.12	10
Castella la Manxa	0.10	15	0.08	15	0.32	3
Castella Lleó	0.49	7	0.30	6	0.16	7
Catalunya	1.83	1	0.61	1	0.33	2
C. Valenciana	1.04	2	0.51	3	0.34	1
Extremadura	0.20	13	0.17	11	0.28	4
Galícia	0.27	9	0.30	7	0.17	6
Madrid	0.56	4	0.26	8	0.13	9
Múrcia	0.51	6	0.36	5	0.18	5
Navarra	0.27	10	0.17	10	0.11	11
País Basc	0.43	8	0.22	9	0.11	11
la Rioja	0.21	12	0.14	12	0.12	10
Espanya peninsular	0.52	-	0.29	-	0.19	-
Balears	10.00	-	0.92	-	0.11	-
Canàries	5.01	-	0.87	-	0.19	-
Espanya	1.34	-	0.36	-	0.18	-

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Instituto de Estudios Turísticos

Cal destacar també l'especialització de Catalunya en habitatges secundaris. El 33% del total d'habitatges a Catalunya són segones residències. A Espanya aquest percentatge és del 18% i lidera aquest índex la Comunitat Valenciana amb un 34%.

Aquests indicadors quantitatius aporten una certa mesura de la pressió turística sobre el territori.

Pel que fa als indicadors de despesa,¹² se n'han creat els següents: *despesa total turística per habitant censat*, *pes de la despesa turística total sobre el total de despesa dels residents*, *despesa mitjana del turista*, *pes de la despesa mitjana del turista respecte el total de despesa mitjana dels residents* i *la despesa per turista i dia*.

Catalunya també lidera l'índex de despesa total de turistes per habitant censat amb un valor de 1.287 euros per càpita, valor que més que triplica la quantitat que es rep per càpita a l'Espanya peninsular (460 euros per càpita). A més, Catalunya rep una despesa turística igual al 16,5% de la despesa total dels residents, mentre que a nivell estatal aquest valor és del 6%.

Pel que fa a la despesa mitjana per turista, a Catalunya es gasta una mitjana d'uns 619,22 euros mentre que la mitjana d'Espanya peninsular és de 808,71 euros. En aquest cas, Catalunya ocupa el lloc número 11 en una classificació liderada per Castella la Manxa (1.320 euros), Madrid (1.114 euros) i Andalusia (988 euros). El pes d'aquesta despesa mitjana per turista representa un 5,17% de la despesa mitjana del resident a Catalunya. Aquest pes es troba també per sota la mitjana espanyola que és d'un 7,69%.

Quadre 15. Indicadors turístics de despesa per Comunitats Autònomes (2004)

	despesa per habitant censat	rànquing	despesa total turista*	rànquing	despesa mitjana per turista	rànquing	despesa turista any**	rànquing
Andalusia	925.12	2	12.91%	2	988.13	3	11.91%	3
Aragó	164.05	13	1.92%	13	710.42	10	7.88%	8
Astúries	128.30	14	1.67%	14	933.71	4	10.68%	4
Cantàbria	350.48	9	4.47%	10	812.39	8	10.50%	5
Castella la Manxa	101.43	15	0.96%	15	1320.66	1	13.45%	1
Castella Lleó	339.16	10	6.57%	5	618.65	12	5.62%	9
Catalunya	1287.98	1	16.47%	1	619.22	11	5.17%	10
C. Valenciana	858.58	3	10.93%	3	856.62	7	10.71%	4
Extremadura	176.08	11	2.70%	11	539.90	14	1.74%	12
Galícia	372.92	8	5.33%	7	745.35	9	3.24%	11
Madrid	794.89	4	8.57%	4	1114.22	2	10.11%	6
Múrcia	427.80	6	6.18%	6	860.30	6	12.09%	2
Navarra	383.56	7	4.66%	9	607.63	13	0.87%	14
País Basc	431.16	5	5.00%	8	529.13	15	1.31%	13
la Rioja	173.16	12	2.22%	12	874.33	5	9.98%	7
Espanya peninsular	460.90	-	6.04%	-	808.71	-	7.69%	-
Balears	8460.23	-	97.69%	-	868.42	-	9.95%	-
Canàries	5261.82	-	72.58%	-	1075.28	-	14.43%	-
Espanya	1213.90	-	15.34%	-	864.15	-	8.21%	-

Font: Elaboració pròpia a partir de IET; * despesa total turistes respecte despesa total resident;

** despesa mitjana turista i any respecte despesa mitjana resident i any

Nota: Els indicadors de despesa de la taula s'han corregit tenint en compte la Paritat del Poder Adquisitiu

Finalment, pel que fa a la despesa per turista i dia pels anys 2004 i 2005 (quadre 16), Catalunya també se situa per sota la mitjana espanyola. En aquest cas un turista estranger a Catalunya es gasta uns 73 euros al dia (tant pel 2004 com pel 2005). A l'Espanya peninsular aquest valor ha augmentat de 86 euros (2004) a 94,5 euros (2005). La variació per Catalunya, per tant, ha estat pràcticament nul·la mentre que

¹² Aquests índexs de despesa fan referència a turistes estrangers segons el Instituto de Estudios Turísticos. No hi ha dades per turistes nacionals per totes les comunitats autònomes.

per l'Espanya peninsular ha crescut gairebé un 10% (9,93%). Madrid és la comunitat líder en despesa per turista i dia on, pel 2005, la despesa va ser de 150 euros diaris, un valor molt per sobre la mitjana peninsular (94,5 euros).

Quadre 16. Indicadors turístics de despesa per turista i dia per comunitats autònomes (2004-2005)

	despesa per turista i dia 2004	rànquing	despesa per turista i dia 2005	rànquing	variació 2004-2005
Andalusia	87.49	5	87.33	10	-0.18%
Aragó	81.85	7	89.53	8	9.38%
Astúries	70.36	13	85.73	11	21.84%
Cantàbria	78.09	10	79.99	12	2.43%
Castella la Manxa	123.05	2	146.51	2	19.07%
Castella Lleó	95.01	4	104.71	3	10.21%
Catalunya	73.05	12	73.22	13	0.23%
C. Valenciana	60.95	15	63.56	15	4.28%
Extremadura	81.54	9	91.49	6	12.20%
Galícia	73.26	11	91.13	7	24.39%
Madrid	141.61	1	153.45	1	8.36%
Múrcia	62.03	14	65.42	14	5.47%
Navarra	84.17	6	89.26	9	6.05%
País Basc	96.35	3	95.31	5	-1.08%
la Rioja	81.71	8	102.00	4	24.83%
Espanya peninsular	86.03	-	94.58	-	9.93%
Balears	90.58	-	87.29	-	-3.63%
Canàries	102.67	-	103.31	-	0.62%
Espanya	87.28	-	94.66	-	8.46%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Instituto de Estudios Turísticos

Nota: Els indicadors de despesa de la taula s'han corregit tenint en compte la Paritat del Poder Adquisitiu

Aquesta baixa despesa per càpita i dia dels turistes estrangers en relació al gran volum d'entrada de turistes a Catalunya es pot explicar per diferents motius. Un primer motiu específic per Catalunya és l'arribada de les companyies aèries *low cost* als aeroports catalans. Per l'any 2005, el 24,6% sobre el total d'Espanya de passatgers d'aquest tipus de vol arribaren a Catalunya. Aquests realitzen una despesa per càpita i dia de 22,9 euros menys respecte a la resta de turistes que arriben per via aèria, segons dades del Instituto de Estudios Turísticos. A més, també provoca que augmenti el nombre de visites però que disminueixin els dies d'estada.

Altres motius es troben relacionats amb l'alta especialització del turisme de segones residències (que gasta menys que el turista d'hotel) i l'origen del turista. En aquest darrer cas, per la seva proximitat geogràfica més del 50% dels estrangers que arriben a Catalunya (com s'ha vist anteriorment) són francesos i la majoria arriben per carretera. El turista que arriba per carretera sol gastar menys (57,9 euros per càpita i dia) respecte al que arriba per via aèria (87,5 euros per càpita i dia).¹³

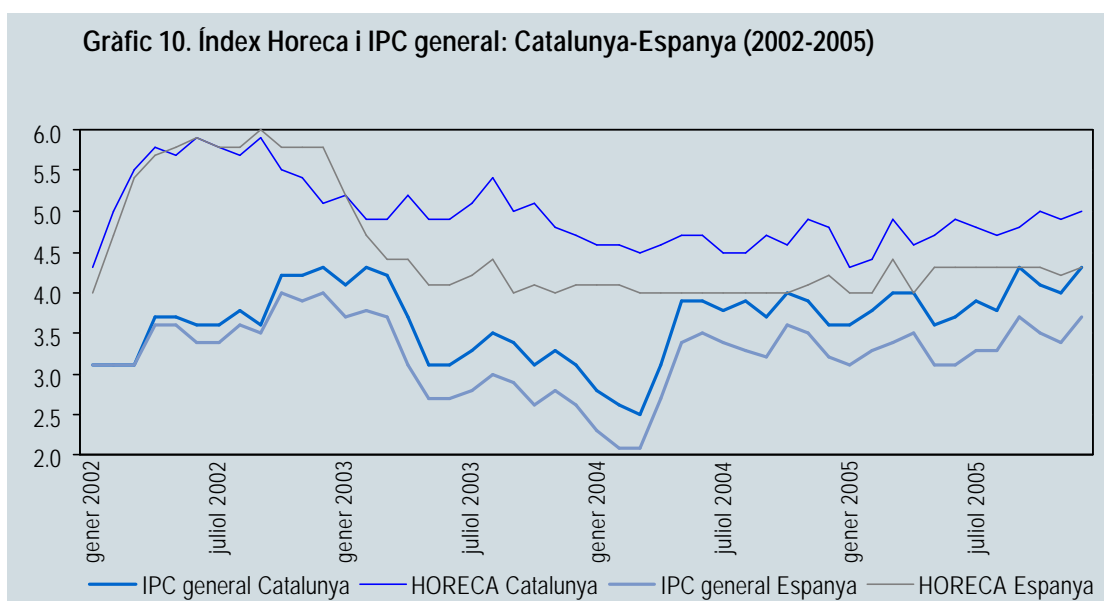
¹³ IET, Informe Egatur 2004.

5. Turisme i preus: anàlisi descriptiva i càlcul de deflactor de despesa turística per Catalunya

En aquest apartat es pretén donar una aproximació a la relació dual entre turisme i preus. En primer lloc, es vol estudiar la contribució a la inflació de l'economia catalana de les activitats característiques del turisme. En segon lloc, s'analitza, des del punt de vista del turista, si la destinació catalana és competitiva a nivell de preus.

Efectes del turisme sobre els preus de l'economia

La primera anàlisi consisteix en observar l'evolució del creixement dels preus del grup Horeca (hotels, restaurants i cafès) i la seva comparació amb l'evolució de l'IPC general tant per Catalunya com per Espanya. En el gràfic següent s'observa com els preus d'Horeca creixen més que l'IPC general amb uns valors que oscil·len entre el 4% i el 6% per ambdues zones. Pel que fa només als preus Horeca, a partir del 2003, aquests creixen més per Catalunya que per Espanya, al voltant de més de mig punt percentual.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE; variacions interanuals.

A continuació s'estudia més en detall la repercussió del grup Horeca en el creixement de l'IPC general per les comunitats autònomes més turístiques. En el cas de Catalunya, l'Horeca explica pel 2005 un 13,1% de l'increment general dels preus. Al 2002, aquest valor era de 15,9%. Encara que el pes s'hagi reduït en aquests darrers anys, aquest sector continua essent important per explicar el creixement de

l'IPC de Catalunya. Per la resta de comunitats turístiques, cal destacar la major repercussió d'Horeca a Madrid (16,5% al 2005) i Andalusia (15,6% al 2005).

Quadre 17. Repercussió del grup HORECA sobre el creixement general dels preus (CCAA)

	2002	2003	2004	2005
Andalusia	19.0%	16.3%	16.8%	15.6%
Balears	17.3%	16.5%	17.6%	13.6%
Canàries	18.1%	15.0%	8.4%	10.7%
Catalunya	15.9%	15.2%	14.0%	13.1%
C. Valenciana	19.1%	16.9%	16.1%	13.5%
C. Madrid	18.5%	17.0%	14.9%	16.5%
Espanya	18.0%	16.0%	15.0%	13.9%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE

Finalment, cal destacar que la repercussió d'Horeca sobre el creixement general dels preus és més gran a Espanya que no pas a Catalunya. Tal com es demostra en el quadre següent, aquest resultat es deu més a la major ponderació d'Horeca en la cistella de béns representativa espanyola, que no pas pel creixement dels preus d'Horeca (on precisament creix més a Catalunya que a Espanya en el període 2003-2005).

Quadre 18. Descomposició de la repercussió d'Horeca: efecte ponderació i efecte inflació

	ponderació Horeca dins IPC		inflació Horeca		repercussió Horeca dins IPC	
	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya
2002	10,72%	11,27%	5,1%	5,8%	15,9%	18,0%
2003	10,63%	11,18%	4,7%	4,1%	15,2%	16,0%
2004	10,66%	11,23%	4,8%	4,2%	14,0%	15,0%
2005	10,66%	11,23%	5,0%	4,3%	13,1%	13,9%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE

Índexs de competitivitat via preus

Des del punt de vista del turista, cal veure quina és la competitivitat de Catalunya respecte altres destinacions via preus. En primer lloc, s'analitza un índex de preus turístic internacional amb els següents indicadors: un índex de preus hotelers¹⁴ i un tipus de canvi real usant la Paritat del Poder Adquisitiu (comparant el que costa una mateixa cistella de béns entre dos països diferents).

Així, en termes d'índex de preus hotelers, Espanya ja es veu superada pels baixos preus d'altres països mediterranis com poden ser Grècia, Tunísia o Turquia. L'aplicació dels índexs de Paritat de Poder Adquisitiu empitjora la posició relativa d'Espanya en termes de competitivitat en preus.

¹⁴ En realitat s'acaba usant un índex de preus al consum perquè és l'únic índex perfectament comparable entre països per mesurar la posició competitiva via preus.

Quadre 19. Índex de competitivitat del turisme internacional via preus (2004)

	índex de preus hotelers	Paritat del Poder Adquisitiu	índex de competitivitat en preus
Espanya	21.67	40.37	54.28
Croàcia	4.62	25.39	84.17
Grècia	27.50	34.41	54.41
Marroc	18.53	17.35	78.69
Tuníssia	6.40	16.63	90.68
Turquia	9.45	19.92	84.77
Xipre	11.18	32.40	71.51

Font: World Travel and Tourism Council (2004)

Nota: índex=100 màxima competitivitat en preus; índex=0 mínima competitivitat en preus

Dins el turisme espanyol també es pot parlar de competitivitat via preus entre les diferents comunitats autònomes. A nivell autonòmic, el treball de Costa *et al.* (2006) analitza la posició competitiva del turisme de Catalunya respecte altres comunitats autònomes. S'usen els dos índexs disponibles a l'INE i característics de l'anàlisi turística: l'índex de preus hotelers i l'índex Horeca (hotels, cafès i restaurants). Els resultats indiquen que el creixement dels preus turístics a Catalunya el 2005 (respecte al primer trimestre de 1999) ha estat negatiu (-0,6%) per l'índex Horeca i d'un 4,9% per l'índex de preus hotelers.¹⁵ Si es compara amb la resta de comunitats, només la Comunitat Valenciana ha enregistrat uns millors resultats (creixements negatius amb els dos indicadors).

Quadre 20. Índexs de competitivitat del turisme espanyol (2005)

	índexs Horeca	índex preus hotelers
Catalunya	99.4	104.9
Andalusia	102.0	112.4
Balears	103.9	109.9
C. Madrid	103.9	109.9
C. Valenciana	98.7	99.1

Font: Costa et al. (2006)

Nota: base 1999 I = 100

Càlcul de deflactor de despesa turística per Catalunya

En l'intent per aconseguir un índex de preus turístics que s'ajusti a la cistella de béns que realment consumeix un turista (i diferent a la d'un consumidor resident) s'opta pel càlcul dels següents deflactors de despesa entre consumidors residents i no residents (turistes).

A través de les dades provisionals obtingudes en el Compte Satèl·lit del Turisme (prèvia explotació de les taules input-output per l'any 2001), que elabora l'Idescat juntament amb l'Observatori de Turisme, s'obtenen dades de despesa de consum

¹⁵ El càlcul d'aquests índexs de competitivitat tenen com a base 100 el nivell de preus d'Horeca i dels preus hotelers del primer trimestre de 1999 per cadascuna de les comunitats autònomes.

interior sobre les diferents branques d'activitat. Les dades de consum interior es desglossen de la manera següent segons origen: consum de residents, consum de no residents¹⁶ que prové de la resta d'Espanya i consum de no residents de la resta del món. En els apartats següents s'estudia la composició de la cistella de cada perfil de consumidor així com l'evolució dels preus d'aquesta cistella.

Les dades agregades de consum intern de Catalunya indiquen el pes que representa cada tipus de consum respecte el total. Així, el consum de residents suposa pràcticament el 90% de la despesa total en consum interior. D'altra banda, el consum total estranger a l'interior de Catalunya és set vegades superior al de la resta de l'Estat.

Quadre 21. Composició de la despesa en consum interior per grups CNAE

	despesa en milions d'euros	percentatge
consum residents	73,450	89.95%
consum estranger	7,138	8.74%
consum resta d'Espanya	1,067	1.31%
total	81,655	100.00%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provisionals del Compte Satèl·lit del Turisme

La composició de la cistella de consum de cadascun dels perfils de resident i turista per branques d'activitat varia sensiblement. La despesa en serveis suposa pràcticament el 70% del pressupost del turista (tant de consum estranger com estatal). D'aquest 70%, més del 50% correspon al sector hoteleria¹⁷ (54,4% pels estrangers i 52,6% pels espanyols). Dins el mateix sector serveis és destacable la despesa en serveis públics i altres serveis (un 8,5% per estrangers i 8,7% pels estatals), d'on la meitat (aproximadament un 4%) corresponen a serveis recreatius, culturals i esportius.

Els grups més importants dins els béns manufacturats són l'alimentació, begudes i tabac (al voltant del 9% en ambdós perfils de turista) i la indústria del tèxtil, confecció, cuir i calçat (al voltant del 10% també en ambdós casos).

La composició de la cistella del consumidor turístic estranger i el consumidor turístic de la resta de l'Estat és molt similar tal com es determina en el quadre anterior. Cal destacar, però, la major despesa en activitats immobiliàries i d'alimentació dels nacionals respecte als estrangers. El primer grup tendeix a allotjar-se més en segones residències mentre que per als estrangers predominen els hotels. Tot i així, un primer resultat interessant és que l'origen del turista (a grans trets) no esbiaixa l'estructura percentual de la despesa en el consum de béns i serveis que els turistes efectuen a Catalunya.

¹⁶ Segons l'INE en un 99% es pot equiparar la definició de consum de no resident amb el consum turístic receptor. Per aquest motiu en endavant es parlarà de consum turístic.

¹⁷ Des del punt de vista de l'oferta, el sector d'hoteleria inclou els serveis d'hotels, càmpings i altres tipus d'allotjament així com els serveis de restaurants, d'establiments de begudes i de menjadors col·lectius.

Quadre 22. Ponderació del cistell de consum dels residents i no residents: 2001

	consum residents	consum no residents	consum estranger	consum resta Estat
Agricultura, ramaderia i pesca	4.06%	1.47%	1.42%	1.77%
Energia	4.32%	0.13%	0.13%	0.16%
Indústria de l'alimentació, begudes i tabac	14.55%	8.76%	8.67%	9.38%
Indústria tèxtil i de la confecció;				
Indústria del cuir i del calçat	5.81%	9.97%	10.02%	9.67%
Indústria de la fusta i el suro	0.12%	0.00%	0.00%	0.00%
Indústria del paper; edició i arts gràfiques	1.76%	1.93%	1.93%	1.91%
Indústria química	1.94%	3.83%	3.84%	3.82%
Indústria del cautxú i matèries plàstiques	0.22%	0.23%	0.23%	0.22%
Altres productes minerals no metàl·lics	0.15%	0.30%	0.31%	0.28%
Metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics	0.32%	0.13%	0.14%	0.13%
Maquinària i equips mecànics	1.12%	0.04%	0.04%	0.04%
Equip elèctric, electrònic i òptic	1.88%	1.26%	1.26%	1.24%
Fabricació de material de transport	5.14%	0.00%	0.00%	0.00%
Indústries manufactureres diverses	5.54%	2.48%	2.46%	2.59%
Indústria	38.56%	28.94%	28.89%	29.29%
Construcció	0.94%	0.00%	0.00%	0.00%
Comerç i reparació	2.22%	0.11%	0.11%	0.12%
Hoteleria	13.61%	54.17%	54.40%	52.63%
Transport i comunicació	6.15%	2.51%	2.51%	2.51%
Intermediació financera	4.59%	1.16%	1.16%	1.15%
Immobiliàries i serveis empresarials	12.82%	3.01%	2.91%	3.67%
Serveis públics i altres (AAPP, educació, activ. sanitàries				
altres serveis i activitats personals; serveis personals				
llars que contracten personal domèstic)	12.73%	8.50%	8.47%	8.71%
Serveis	52.12%	69.46%	69.56%	68.79%
Total	100.00%	128.94%	100.00%	100.00%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades provisionals del Compte Satèl·lit de Turisme i taules Input-Output de Catalunya (2001)

Pel que fa al consumidor resident, la seva cistella és més heterogènia. Més del 50% del pressupost es destina al sector serveis i dins aquest sector destaquen l'hoteleria (13,6%), el sector immobiliari (12,8%) i els serveis públics i altres (12,7%). Un 38,6% es destina a productes industrials, dels quals un 14,5% correspon a productes d'alimentació, begudes i tabac.

A continuació es calcula el deflactor de despesa per residents i turistes pel període 2000-2003 a través del nivell de preus i la seva evolució (inflació). S'usen les dades de la Comptabilitat Regional de l'Institut Nacional d'Estadística¹⁸ per branques d'activitat. Per obtenir el deflactor es pondera la cistella de consum segons les branques d'activitat de l'economia (a través de la ponderació fixa per l'any 2001 obtinguda anteriorment). Així es pot obtenir el deflactor de consum turístic (a nivell global) i el seu desglossament entre el deflactor de consum turístic estranger i de la resta d'Espanya així com el de consum de resident. El deflactor de consum es pot definir de la següent manera:

$$\text{Deflactor consum}_t = \sum_{i=1}^n \bar{p}_i D_i^t$$

¹⁸ Les dades de l'INE sobre Comptabilitat Regional són susceptibles de ser actualitzades.

on $\bar{p}_i$ és el pes de cada branca d'activitat i (amb $i = 1, \dots, n$) que es manté fix per l'any 2001 i $D_i^t = \frac{\text{valor nominal}_i^t}{\text{valor real}_i^t}$ és el nivell del deflactor del valor econòmic (en termes de PIB a preus de mercat) de cada branca d'activitat i en el període t .

Quadre 23. Deflactors de consum: residents i turistes

Deflactors de consum	2000	2001	2002	2003	2000- 2003
Consum de residents	100	104.34	108.34	112.17	103.90
Consum turístic	100	104.68	109.70	114.26	104.54
Consum estrangers	100	104.68	109.72	114.27	104.54
Consum resta de l'Estat	100	104.67	109.62	114.14	104.50
Inflació a partir del deflactor	2000	2001	2002	2003	2000- 2003
Consum de residents	-	4.34	3.83	3.54	3.90
Consum turístic	-	4.68	4.80	4.15	4.54
Consum estrangers	-	4.68	4.81	4.15	4.54
Consum resta de l'Estat	-	4.67	4.73	4.13	4.50

Font: elaboració pròpia.

Els resultats mostren que, a nivell global, la cistella que consumeix el turista és més cara que la cistella del consumidor resident. Si es calcula la taxa de creixement anual acumulativa dels deflactors (2000-2003), s'observa una diferència de 0,6 punts entre resident i turista (4,54 respecte a 3,90).

6. Conclusions

En el present treball s'ha volgut realitzar una aproximació a l'estudi del turisme a Catalunya a nivell econòmic. L'anàlisi econòmica del turisme esdevé indispensable, ja que s'ha convertit des de fa unes dècades en una de les activitats amb major pes dins el sector serveis. Els punts destacables del paper són els següents:

- A nivell macroeconòmic, el turisme a Catalunya representa més del 10% del PIB i de l'ocupació i aquest fet implica que és la comunitat autònoma turística més important a nivell peninsular. Pel que fa a la productivitat turística, Catalunya se situa lleugerament per sobre la mitjana espanyola. D'altra banda, l'estacionalitat que encara acusa el turisme provoca variacions notables, per exemple, en la taxa d'ocupació al llarg de l'any (que pot variar en més d'un 10% segons la temporada turística).
- Pel 2004, el 60% dels turistes que arriben a Catalunya són estrangers, que generen un flux relatiu de 1.288 euros de despesa turística per habitant censat. Això la converteix en la comunitat líder tant en flux (el 25% dels turistes estrangers que arriben a l'Estat) com en despesa total (9.434 milions d'euros). Aquest gran flux evidencia una notable pressió sobre el territori amb la presència de pràcticament dos turistes per habitant de mitjana (1,83), també la més alta de la Península.

- En termes de despesa per turista i despesa per turista i dia, Catalunya se situa per sota la mitjana espanyola i es troba també per sota comunitats com Madrid i Andalusia. Per l'any 2005, els turistes estrangers es gastaven uns 73 euros al dia a Catalunya, per sota els 94,5 euros que es gastaven en el conjunt de l'Espanya peninsular.
- La baixa despesa per turista i dia a Catalunya es pot explicar per diferents motius, dels quals se'n destaquen tres. La proximitat del turisme francès, que és majoritari, viatja per carretera i gasta menys que la resta; la major arribada relativa a Catalunya de passatgers via *low cost* (disminueixen els dies d'estada i augmenten les visites) respecte altres comunitats turístiques; finalment, l'alta especialització del turisme de segones residències, un perfil de turisme que gasta menys que el d'hotel.
- El restant 40% del mercat turístic de Catalunya el comparteixen els turistes catalans i de la resta de l'Estat. L'evolució del dos perfils de turistes ha estat similar en els darrers anys, tot i que amb un major creixement del turista català (amb taxes superiors al 10%). Les dades de demanda hotelera demostren l'alta ocupació per part dels turistes catalans (el 50% del total del turisme intern hotelier). Tot i així, hi ha molts turistes catalans que decideixen allotjar-se en una segona residència (el 65% dels viatgers catalans). Aquest és un dels motius que poden explicar la menor despesa per càpita del turista català (uns 156 euros l'any 2005) respecte al turista de la resta de l'Estat (320 euros l'any 2005).
- Pel que fa a l'oferta turística és destacable, doncs, l'alta presència de segones residències que genera més del 70% de places turístiques a Catalunya. A més, és la segona comunitat autònoma amb major pes d'habitatge secundari sobre el total (un 33%) només superat per la Comunitat Valenciana. Pel que fa a les places d'oferta registrades (hotels, càmpings, turisme rural i apartament turístics legalitzats), es demostra l'especialització turística de Catalunya que representa el 24,6% del total espanyol.
- Els preus del sector turístic a través de l'índex Horeca (hotels, restaurants i cafès) demostren la importància del sector dins l'IPC però també la disminució en la seva aportació sobre la inflació global (del 16% el 2002 fins al 13% el 2005). Catalunya és la comunitat on el grup Horeca aporta menys sobre la inflació dins les comunitats més turístiques de l'Estat. Pel període 1999-2005, Catalunya és la segona comunitat amb un menor creixement dels preus turístics (període 1999-2005) només superat per la Comunitat Valenciana.
- Les dades provisionals del Compte Satèl·lit de Turisme (2001) posen de manifest que la despesa en consum interior correspon en un 90% als residents i el 10% als turistes tan nacionals com estrangers. La composició de la cistella de consum a preus bàsics dels turistes mostra que més del 50% de la despesa es destina a hoteleria. Altres despeses rellevants es destinen a tèxtil, confecció, cuir i calçat

(10%), alimentació, begudes i tabac (9%), serveis públics (4,5%) i els “altres serveis” que majoritàriament són serveis recreatius, culturals i esportius (4%).

- Amb la composició de dues cistelles diferents (una per turistes i l'altre per residents) s'ha pogut elaborar un deflactor de consum a preus bàsics (preus d'oferta) pels dos perfils amb la corresponent evolució dels seus preus. La taxa de creixement anual acumulatiu del deflactor de consum turístic ha estat del 4,54% entre els anys 2000 i 2003. El deflactor de consum de residents ha estat en aquest mateix període de 3,90% (0,64 punts de diferència).
- La cistella del turista és, doncs, més cara que la del consumidor resident. Un dels principals motius és l'alta inflació (a preus d'oferta) d'un dels sectors més directament relacionats amb el turisme com l'hoteleria (que pondera més del 50% de la cistella turística). Aquest sector té una inflació mitjana d'un 5,69% entre 2000 i 2003, per damunt la mitjana de la inflació a partir del deflactor del PIB de Catalunya, que va ser d'un 4,21%.

Bibliografia

Costa, A., *et al.* (2006): “Indicadors de posició competitiva del turisme a Catalunya”, *Nota d'Economia*, núm. 83-84, 167-193.

Crouch, G., i Brent Ritchie J.R. (1999): “Competitive Tourism Destinations: combining theories of comparative advantage”, *Working paper, Ninth Australian Tourism and Hospitality research Conference*, Adelaide.

Diagnòstic del diferencial d'inflació entre Catalunya i Espanya (2005), Departament d'Economia i Finances, Generalitat de Catalunya. (diversos autors).

Duro, J.A. *et al.* (2005): *Índex UAB d'Activitat Turística 2001-2005*, Universitat Autònoma de Barcelona.

Dwyer, L. i Forsyth, P. (1993), “Assessing the Benefits and Costs of Inbound Tourism”, *Annals of Tourism Research*, vol. 20, 751-768.

Instituto de Estudios Turísticos (IET) (2005), Informe Egatur 2004.

Nota metodològica del Índice de Precios Hoteleros (IPH) con base 2001 (2003). Instituto Nacional de Estadística.

OCDE, World Tourism Organisation (2001): *Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*.

OCDE, World Tourism Organization (2002): *Orientaciones generales dirigidas a las administraciones nacionales de turismo en relación con el desarrollo de la Cuenta Satélite de Turismo*.

Ontario's Travel Price Index. *Concepts and Definitions* (2003). Ontario, Ministry of Tourism and Recreation.

Pedreño, A. i Montfort, V. (1996): *Introducción a la economía del turismo*, Editorial Civitas.

Pla Estratègic de Turisme (2005-2010) (dossier de propostes) (2005), Observatori de Turisme de Catalunya.

Ros, J. (2005): "Un model de competitivitat sostenible i solidari per a Catalunya", Turisme i sostenibilitat ambiental a Catalunya, 200-212. Acord Estratègic (Generalitat de Catalunya).

Uriel *et al.* (2001): "Competitividad y precios en el sector turístico", *Revista Valenciana de Economía y Hacienda*, núm. 3 (III), desembre, 115-144.

Uriel, E. i Monfort V. (2001): *El sector turístico en España*, Caja de Ahorros del Mediterráneo.

World Travel and Tourism Council's Competitiveness Monitor (2004), Christel de Haan Tourism and Travel Research Institute at the University of Nottingham.

Fonts de dades utilitzades en el treball

Enquesta Egatur (Instituto de Estudios Turísticos)

Enquesta Frontur (Instituto de Estudios Turísticos)

INE (Instituto Nacional de Estadística)

Idescat (Institut d'Estadística de Catalunya)

Observatori de Turisme (Departament de Comerç, Consum i Turisme)

Estudis de Turisme de Catalunya (Departament de Comerç, Consum i Turisme)

Afiliats a la Seguretat Social (Ministeri de Treball)

P